

5. Verben کرداره کان kirdarekan فیرین

5.1. Präsens (Gegenwart) پریزەنس (گیگنقارت) demî êsta دەمی ئیستا

Im Deutschen wird das Präsens durch eine spezielle Endung, die an den Wortstamm angehängt wird, gebildet.

له زمانی ئەلێانیدا دەمی ئیستا به هۆی پاشگریکی تایبەتییەوه، که به ره گی کرداره که وه ده لکینری، پیکده هینری.

Beispiele: بایشیپهله: **nimûne:** نموونه:

wohnen:	فۆن:	جینشین بوون، ژیان:	cênişîn bûn, jîyan:
ich wohne	ئیش فۆنه	من جینشینم	min cênişînim
du wohnst	دوو فۆنست	تۆ جینشینیت	to cênişînt
er wohnt	ئیر فۆنت (بۆ ئیرینه)	ئهو جینشینه	ew cênişîne
sie wohnt	زی فۆنت (بۆ مینینه)	ئهو جینشینه	ew cênişîne
es wohnt	ئیس فۆنت (بۆ بیلايهن)	ئهو جینشینه	ew cênişîne
wir wohnen	فیر فۆن	ئیمه جینشینین	ême cênişînin
ihr wohnt	ئیر فۆنت	ئیهو جینشینین	êwe cênişînin
sie wohnen	زی فۆن	ئهوان جینشینین	ewan cênişînin

Wenn der Stamm mit „t“ oder „d“ endet, tritt ein „e“ zwischen den Stamm und die Endung.

ئەگەر ره گی کرداره که کۆتایی به „t“, یا „d“ هاتبوو، ئەوا „e“ یەک که به (ئه) دهرده پری ده که ویتیه نیوان په گه که و پاشگره که ی کۆتاییه وه.

Beispiele: بایشیپهله: **nimûne:** نموونه:

arbeiten:	ئەربایتن:	کار کردن:	kar kirdin:
ich arbeite	ئیش ئەربایتە	من کار ده کم	min kar dekem
du arbeitest	دوو ئەربایتست	تۆ کار ده کهیت	to kar dekeyt
er arbeitet	ئیر ئەربایتت (بۆ ئیرینه)	ئهو کار ده کا	ew kar deka
sie arbeitet	زی ئەربایتت (بۆ مینینه)	ئهو کار ده کا	ew kar deka
es arbeitet	ئیس ئەربایتت (بۆ بیلايهن)	کار ده کا	kar deka
wir arbeiten	فیر ئەربایتین	ئیمه کار ده کهین	ême kar dekeyn
ihr arbeitet	ئیر ئەربایتت	ئیهو کار ده کهن	êwe kar deken
sie arbeiten	زی ئەربایتین	ئهوان کار ده کهن	ewan kar deken

Bei einigen unregelmäßigen Verben wechselt in der 2. und 3. Person Singular der Stammvokal.

☞ 12. Unregelmäßige Verben

له کاتی به کار هینانی هه ندیخ له کرداره ناوازه کاندایه که سی دوو وه م و سیه می تاکدا پیته بز وینه بنچینه ییه کان گۆررانیان به سه ردا دی. (سه رنجی لیستی کرداره ناوازه کان 12. Unregelmäßige Verben ☞ ده!)

fahren:	فارن:	لێخوڕین:	lêxurîn:
ich fahre	ئیش فاره	من لێده خوڕم	min lêdexurim
du fährst	دوو فیرست	تۆ لێده خوڕیت	to lêdexurît
er/sie/es fährt	ئیر / زی / ئیس فیرت	ئهو لێده خوڕی	ew lêdexurê
wir fahren	فیر فارن	ئیمه لێده خوڕین	ême lêdexurîn
ihr fahrt	ئیر فارت	ئیهو لێده خوڕن	êwe lêdexurîn
sie fahren	زی فارن	ئهوان لێده خوڕن	ewan lêdexurîn

geben:	گیب:	دان:	dan:
ich gebe	ئیش گیبه	من ... دهدهم / دهیده	min ... dedem/ deydem
du gibst	دوو گیست	تۆ ... دهدهیت / دهیدهیت	to ... dedeyt/ deydeyt
er/sie/es gibt	ئیر / زی / ئیس گیبت	ئهو ... دهدا / دهیدا	ew ... deda/ deyda
wir geben	فیر گیبن	ئیمه ... دهدهین / دهیدهین	ême ... dedeyn/ deydeyn
ihr gebt	ئیر گیبت	ئیهو ... دهدهن / دهیدهن	êwe ... deden/ deyden
sie geben	زی گیبن	ئهوان ... دهدهن / دهیدهن	ewan ... deden/ deyden

laufen:	لاوفن:	رۆیشتن:	royîştin:
ich laufe	ئیش لاوفه	من دهروم	min derom
du läufst	دوو لۆیفت	تۆ دهرویت	to deroyt
er/sie/es läuft	ئیر / زی / ئیس لۆیفت	ئهو دهروا	ew derwa
wir laufen	فیر لاوفن	ئیمه دهروین	ême deroyn
ihr lauft	ئیر لاوفت	ئیهو دهرون	êwe deron
sie laufen	زی لاوفن	ئهوان دهرون	ewan deron

sehen:	زێهن:	بینن:	bînîn:
ich sehe	ئیش زێهه	من دهبینم	min debînim
du siehst	دوو زیست	تۆ دهبینیت	to debînit
er/sie/es sieht	ئیر / زی / ئیس زیت	ئهو دهبینی	ew debînê
wir sehen	فیر زێهن	ئیمه دهبینین	ême debînin
ihr seht	ئیر زیت	ئیهو دهبینن	êwe debînin
sie sehen	زی زێهن	ئهوان دهبینن	ewan debînin

Beispiele:	بایشپهله:	نموونه:	nimûne:

Ich singe ein Lied.

ئیش زینگه ئاین لیت.

من گۆرانیهک دهلیم.

Min goranîyek delêm.

Du singst ein Lied.

دوو زینگست ئاین لیت.

تۆ گۆرانیهک دهلییت.

To goranîyek delêyt.

Er nimmt einen Apfel.

ئیر نیمت ئاینه ن پهفل.

ئهو سنیویک ههله گری.

Ew sêwêk heldegirê.

Wir nehmen eine Birne.	فیر نېمن ټاینه بېر نه.	ټیمه هه‌رمیبه‌ک هه‌لده‌گرین.	Ême hermêyek heldegrîn.
Sie hilft ihrem Mann.	زی هیلفت ئیرم مەن.	ئەو (مێینه) یارمەتی پیاو‌ه‌که‌ی دەدا.	Ew (mêyine) yarmetîy piyawekey deda.
Ihr helft den Nachbarn.	ئیر هیلفت دین نه‌خبارن.	ئێوه یارمەتی در‌اوسین‌کان دەدەن.	Êwe yarmetîy dirawsêkan deden.

5.2. Präteritum (Vergangenheit) پریتیریتوم (فیر گه‌نگنه‌ایت) پار‌دووی ساده (پار‌دوو) rabirdûy sade (rabirdû)

Im Deutschen wird das Präteritum durch eine spezielle Endung, die an den Wortstamm angehängt wird, gebildet.

له‌ زمانی ئە‌ل‌ئیدا دەمی پار‌دووی ساده به‌ هۆی پاش‌گریکی تایه‌تییه‌وه، که به‌ په‌گی کرداره‌که‌وه ده‌لکینرئ، پینکده‌هینرئ.

Generell kann man zwischen schwachen und starken Verben unterscheiden. Bei den schwachen Verben wird nur die Präteritum-Endung an den Verbstamm angehängt.

(☞ 5.9. Die Konjugation von schwachen und starken Verben)

مرۆف ده‌توانن به‌شویه‌کی گشتی جیاوازی له‌نیوان کرداره‌ لاوازه‌کان و کرداره‌ به‌هیزه‌کاندا بکا. پاش‌گری پار‌دووی ساده ته‌نیا به‌ کۆتایی په‌گی کرداره‌ لاوازه‌کانه‌وه ده‌لکینرئ. سه‌رنجی بابه‌تی.

(☞ 5.9. Die Konjugation von schwachen und starken Verben) (بده‌!)

schwaches Verb:	شقه‌خه‌س فیر پ:	کرداری به‌هیز:	kirdarî bêhêz:
lachen:	له‌خن:	پینکەنین:	pêkenîn:
ich lachte	ئیش له‌خته	من پینکەنیم	min pêkenîm
du lachtest	دوو له‌خته‌ست	تۆ پینکەنیت	to pêkenît
er lachte	ئیر له‌خته (بۆ ئیرینه)	ئەو پینکەنی	ew pêkenî
sie lachte	زی له‌خته (بۆ مێینه)	ئەو پینکەنی	ew pêkenî
es lachte	ئیس له‌خته (بۆ بیلایه‌ن)	ئەو پینکەنی	ew pêkenî
wir lachten	فیر له‌ختن	ټیمه‌ پینکەنین	ême pêkenîn
ihr lachtet	ئیر له‌ختن	ئێوه پینکەنین	êwe pêkenîn
sie lachten	زی له‌ختن	ئەوان پینکەنین	ewan pêkenîn

Die starken Verben haben andere Endungen und verändern ihren Stammvokal.
Ein Beispiel für ein starkes Verb ist „geben“; „e“ wird zu „a“:

کرداره‌ به‌هیزه‌کان کۆتایه‌کانیان جیاواز ده‌بن و تیبه‌ بزوتنه‌کانیشیان گۆرانیان به‌ سه‌ردا دئ.
کرداری „geben“ (دان) نموونه‌یه‌که‌ بۆ کرداره‌ به‌هیزه‌کان، له‌م وشه‌یه‌دا پیتی بزوتنی „e“ ده‌بن به‌ „a“.

starkes Verb: شتار کهس فیرپ:		kirdarî behêz: کرداری بههیز:	
geben: گین:		dan: دان:	
ich gab	ئیش گاپ	من ... م دا / من دام	min ... m da/ min dam
du gabst	دوو گابست	تۆ ... ت دا / تۆ دات	to ... t da/ to dat
er/sie/es gab	ئیر / زی / ئیس گاپ	ئەو ... ی دا / ئەو دای	ew ... î (y) da/ew day
wir gaben	فیر گابن	ئیمە ... مان دا / ئیمە دامان	ême ... man da/ ême daman
ihr gabt	ئیر گابت	ئێو ... تان دا / ئێو داتان	êwe ... tan da/ êwe datan
sie gaben	زی گابن	ئەوان ... یان دا / ئەوان دایان	ewan ... yan da/ ewan dayan

Wie im Präsens tritt bei manchen Verben ein „e“ zwischen Stamm und Endung.

هەر وەکوو چۆن لە پینکەتانی دەمی ئیستادا „e“ یەک کەوتە نێوان پەگی کردارە کە و کۆتایی پەگە کەوێ، لە پینکەتانی دەمی رابردووی سادەشدا ئەو „e“ یە لە هەندێن کرداردا دەکەوێتە نێوان پەگی کردارە کە و کۆتاییە کە یەو.

arbeiten: ئەرپاین:		kar kirdin: کار کردن:	
ich arbeitete	ئیش ئەرپایتە	من کارم کرد	min karim kird
du arbeitetest	دوو ئەرپایتەت	تۆ کارت کرد	to karit kird
er/sie/es arbeitete	ئیر / زی / ئیس ئەرپایتە	ئەو کاری کرد	ew karî kird
wir arbeiteten	فیر ئەرپایتەن	ئیمە کارمان کرد	ême karman kird
ihr arbeitetet	ئیر ئەرپایتەت	ئێو کارتتان کرد	êwe kartan kird
sie arbeiteten	زی ئەرپایتەن	ئەوان کاریان کرد	ewan karyan kird

5.8. Beispiele für die verschiedenen Zeitformen anhand der Verben „essen“ und „trinken“; 5.10. Die Konjugation von schwachen und starken Verben

سەرئێجی کە پیتلی 5.8 نموونە بۆ دۆخە جیاوازه کان لە کردارە کانی (خواردن) و (خواردنەو) دا بەدە. هەر وەها سەرئێجی بابەتی 5.10 گەردانکردنی کردارە بێهێز و بەهێزە کانی بەدە!

5.3. Das Verb „sein“ کرداری „بون“ kirdarî „bûn“ دەس فیرپ “زاین”

5.3.1. Präsens دەمی ئیستا demi êsta پڕپزئس

ich bin	ئیش بین	منم	minim
du bist	دوو بیست	تۆیت	toyt
er ist	ئیر ئیست (بۆ ئیرینە)	ئەو	ewe
sie ist	زی ئیست (بۆ مینە)	ئەو	ewe
es ist	ئیس ئیست (بۆ بیتلایەن)	ئەو	ewe
wir sind	فیر زینت	ئیمەین	êmeyn
ihr seid	ئیر زایت	ئێو	êwen
sie sind	زی زینت	ئەوان	ewanin

Beispiele:	بایشپيله:	نمونه:	nimûne:
Ich bin zu Hause.	ئیش بین تسوو هاوزه.	من له ماله وه م.	Min le maļewem.
Du bist im Garten.	دوو بیست ئیم گارتن.	تۆ له باخچه که دایت.	To le baxçekedayt.
Er ist im Kino.	ئیر ئیست ئیم کینۆ.	ئهو له سینهمایه.	Ew le sînemaye.
Sie ist in der Küche.	زی ئیست ئین دیر کویشه.	ئهو له چیشتهخانه که دایه.	Ew le çêştxanekedaye.
Es ist kalt.	ئیس ئیست که لت.	سارده.	Sarde.
Wir sind arm.	فیر زینت ئارم.	ئیمه هه ژارین.	Ême hejarîn.
Ihr seid glücklich.	ئیر زایت گلو یکلیش.	ئیه بهختیارن.	Êwe bextiyarin.
Sie sind krank.	زی زینت کره نک.	ئهو ان نه خوشن.	Ewan nexošin.

Die Negation von „sein“ (Präsens)	دی نیگاتسیۆن فۆن "زاین" (پریژه نس)	نه فیکردنی کرداری "بوون" له (دهمی ئیستا) دا	nefikirdinî kirdarî „bûn“ le (demî êsta)da

Die Verneinung mit „nicht“	دی فیر ناینونگ میت "نیشت"	نه فی کردن به „nicht“	nefi kirdin be „nicht“
ich bin nicht	ئیش بین نیشت	من نیم	min nîm
du bist nicht	دوو بیست نیشت	تۆ نیت	to nît
er ist nicht	ئیر ئیست نیشت (بو ئیرینه)	ئهو نییه	ew nîye
sie ist nicht	زی ئیست نیشت (بو مینیه)	ئهو نییه	ew nîye
es ist nicht	ئیس ئیست نیشت (بو بیلایهن)	ئهو نییه	ew nîye
wir sind nicht	فیر زینت نیشت	ئیمه نین	ême nîn
ihr seid nicht	ئیر زایت نیشت	ئیه نین.	êwe nîn
sie sind nicht	زی زینت نیشت	ئهو ان نین.	ewan nîn.

Beispiele:	بایشپيله:	نمونه:	nimûne:
Ich bin nicht zu Hause.	ئیش بین نیشت تسوو هاوزه.	من له ماله وه نیم.	Min le maļewe nîm.
Du bist nicht im Garten.	دوو بیست نیشت ئیم گارتن.	تۆ له باخچه که دا نیت.	To le baxçekeda nît.
Er ist nicht im Kino.	ئیر ئیست نیشت ئیم کینۆ.	ئهو له سینهما نییه.	Ew le sînema nîye.
Sie ist nicht in der Küche.	زی ئیست نیشت ئین دیر کویشه.	ئهو له چیشتهخانه که دا نییه.	Ew le çêştxanekeda nîye.
Es ist nicht kalt.	ئیس ئیست نیشت که لت.	سارد نییه.	Sard nîye.
Wir sind nicht arm.	فیر زینت نیشت ئارم.	ئیمه هه ژار نین.	Ême hejar nîn.
Ihr seid nicht glücklich.	ئیر زایت نیشت گلو یکلیش.	ئیه بهختیار نین.	Êwe bextiyar nîn.

Sie **sind nicht** krank.   زی زینت نیشت کره نک.   ئەوان نه خوۆش نین.   Ewan nexoş nîn.
 Sie **sind nicht** der Arzt.   زی زینت نیشت دیر ئارتست.   ئیوه پزیشکه که نین.   Êwe pizîşkeke nîn.

Die Verneinung mit „kein“	دی فیرنایونگ میت "کاین"	نه فیکردن به „kein“	nefikirdin be „kein“
Ich bin kein Feind.	ئیش بین کاین فاینت.	من دوژمن نیم.	Mîn dujmin nîn.
Du bist kein Mann.	دوو بیست کاین مەن.	تۆ پیاو نیت.	To piyaw nît.
Er ist kein schöner Mann.	ئیر ئیست کاین شوینەر مەن.	ئەو پیاویکی جوان نییه.	Ew piyawêkî ciwan nîye.
Sie ist keine hässliche Frau.	زی ئیست کاینه هیسلیشه فراو.	ئەو ژینکی ناشیرین نییه.	Ew jinêkî naşîrîn nîye.
Es ist kein Kind.	ئیس ئیست کاین کینت.	ئەو منداڵ نییه.	Ew mindal nîye.
Wir sind keine Feinde.	فیر زینت کاینه فاینده.	ئیمه دوژمن نین.	Ême dujmin nîn.
Ihr seid keine Freunde.	ئیر زایت کاینه فرۆینده.	ئیهو هاوڕی نین.	Êwe hawrî nîn.
Sie sind keine guten Nachbarn.	زی زینت کاینه گووتن نه خبارن.	ئەوان دراوسێیهکی باش نین.	Ewan dirawsêyekî baş nîn.
Sie sind kein glücklicher Mensch.	زی زینت کاین گلوویکلشه مینش.	ئیهو مروۆتیکی بهختیار نین. (بۆرێژ لیکرتن)	Êwe mirovêkî bextiyar nîn.

Beispiele: بایشپیله: **nimûne:**   نموونه:

Ich bin kein Deutscher.	ئیش بین کاین دۆیچەر.	من ئەلانی نیم.	Mîn elman nîn.
Du bist kein dummer Junge.	دوو بیست کاین دومەر یونگه.	تو لاویکی گهوج نیت.	Tu lawêkî gewc nît.
Er ist kein guter Lehrer.	ئیر ئیست کاین گووتەر لێرەر.	ئەو مامۆستایهکی باش نییه.	Ew mamostayekî baş nîye.
Sie ist keine Ärztin.	زی ئیست کاینه ئیر تستین.	ئەو پزیشک نییه.	Ew pizîşk nîye.
Es ist kein Unglück.	ئیس ئیست کاین ئونگلوویک.	(ئەوه) بهدبهختی نییه.	(Ewe) Bedbextî nîye.
Wir sind keine Flüchtlinge.	فیر زینت کاینه فلویشتلینگه.	ئیمه پهنا بهر نین.	Ême penaber nîn.
Ihr seid keine aufmerksamen Schüler.	ئیر زایت کاینه ئاوفمیرکزامن شوپلەر.	ئیهو قوتابی گوپرایه ل نین.	Êwe qutabî gwêrayel nîn.
Sie sind keine schlechten Nachbarn.	زی زینت کاینه شلیشتن نه خبارن.	ئەوان دراوسێیهکی خراپ نین.	Ewan dirawsêyekî xirap nîn.
Sie sind keine große Hilfe.	زی زینت کاینه گرۆسه هیلفه.	ئیهو یارمهتیهکی گهوره نین.	Êwe yarmetiyekî gewre nîn.